

B

ΒΙΒΛΙΟ

Επιμέλεια:
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ

ΛΙΓΟ ΚΑΡΑΤΕ ΚΑΙ ΛΙΓΟ ΟΠΕΡΑ ΜΕ ΤΟΝ ΧΡΗΣΤΟ ΧΩΜΕΝΙΔΗ

Καθώς η τελευταία συλλογή κειμένων του έχει τίτλο «Όσο πιο πολύ με έδερνε, τόσο πιο πολύ του τραγουδούσα» (Πατάκης)

Του ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Φωτό: ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ /
ΕΚΔΟΣΕΙΣ /
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ /
ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Κείμενα. Μικρότερα ή μεγαλύτερα, επίκαιρα ή ανεπίκαιρα, πραγματικά συμβάντα ή απογειωμένες μυθοπλασίες. Ειδικά στο τελευταίο ο Χωμενίδης είναι μανούλα. Με ένα χαρισματικό τρόπο, είτε γραπτά είτε προφορικά, μπορεί να καταργήσει τα σύνορα μεταξύ πραγματικότητας και φαντασίας – αλλά γιατί να μας νοιάζει; Ακολούθησε την ιστορία και τον ήρωα, αντί να ψάχνεις να βρεις τα κόλπα του συγγραφέα. Αυτό είναι το τάλαντο και η τέχνη του άλλωστε. Να αποπλανεί. Εξήντα τρία στον αριθμό «τεμάχια». Υπό μορφή διηγήματος ή χρονογραφήματος – μεταξύ μας, μέτρηση καμιά δεκαριά τουλάχιστον που θα μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν μυθιστόρημα, μα το ρεζουμέ είναι ένα: στοριτέλιγκ, η τέχνη του. Στοριτέλερ – αφού – κι ο ίδιος.

Σόρι, αλλά προσπάθησα να αποκωδικοποιήσω, αυθαίρετα ίσως, το «Συλλογική Αυτοβιογραφία». Τι εννοείς; Κάποια στιγμή, το καλοκαίρι που μας πέρασε, άνοιξα το συρτάρι μου (τουτέστιν τα αρχεία του υπολογιστή μου) και διαπίστωσα ότι από το 2009 έχω γράψει καμιά εξακοσαριά κείμενα. Χώρια τα τρία μυθιστορήματα. Τα ξεσκαρτάρισα, άφησα στην άκρη όσα μου φάνηκαν επικαιρικά, συγκυριακά, και κράτησα εξήντα. Τα έδειξα στην εκδότριά μου Άννα Πατάκη. «Πιστεύεις ότι θα αφορούν σήμερα και αύριο και μεθαύριο τους αναγνώστες;» τη ρώτησα. «Αναμφίβολα!» με διαβεβαίωσε. «Γιατί να αφορούν;» επέμεινα κάπως δύσπιστα. Ο κύριος λόγος να αφορούν, έδωσα μόνος μου την απάντηση, είναι το προσωπικό στοιχείο στις γραμμές των διηγημάτων, των χρονογραφημάτων, των πορτρέτων να γίνεται συλλογικό. Να βρίσκει μέσα τους όποιος τα διαβάζει κομμάτια του εαυτού του. Στιγμές που και ο ίδιος έζησε, αισθήματα που και ο ίδιος ένωσε, σκέψεις που και ο ίδιος έκανε. Να πρόκειται όχι για τις εξομολογήσεις και τα αποκυήματα της φαντασίας ενός συγγραφέα, αλλά για τα απομνημονεύματα μιας κοινωνίας σε μια συγκεκριμένη ιστορική της φάση. Αποτελεί το παρόν βιβλίο κάτι τέτοιο; Θα αποφασίσουν όσοι το διαβάσουν. Ο τίτλος του πάντως αποτυπώνει μια ψυχική στάση, τη μόνη ψυχική στάση που μπορεί να μας κρατήσει όρθιους στους δύσκολους καιρούς μας. Όσο πιο δυνατά μας δέρνουν, τόσο πιο δυνατά θα τους τραγουδάμε!

Σκέψου σαν μποξέρ, μελετημένα χτυπήματα, κανένας αγώνας δεν κερδίζεται μόνο με γιούργια ή μόνο δυνατή γροθιά. Ποια είναι η τεχνική σου στο ρινγκ της λογοτεχνίας αλλά και της δημοσιογραφίας-χρονογραφίας; Δυσκολεύομαι να μιλήσω για την τεχνική μου, καθώς δεν την έχω σπουδάσει σε κάποια σχολή δημιουργικής γραφής ούτε την έχω συλλάβει θεωρητικά προτού την εφαρμόσω στην πράξη. Τι δοκιμάζω και την εξελίσσω τα τελευταία τριανταπέντε χρόνια – από την εφηβεία μου – γράφο-

ντας ακατάπαυστα, σκίζοντας και πετώντας ανενδοίαστα ό,τι κρίνω ως κατώτερον των προσδοκιών μου. Στον πυρήνα της εργασίας μου – και της προσωπικότητάς μου – βρίσκεται η βαθιά, η ακλόνητη πίστη μου στη δύναμη των λέξεων. Τις αισθάνομαι σαν άτομα ραδιενεργού ουρανού, που, όταν τοποθετούνται στη σωστή σειρά, η μία πλάι στην άλλη, εκρήγνυνται και απελευθερώνουν τεράστια κύματα ενέργειας. Ένα ποίημα του Σολωμού ή του Καβάφη, ένα διήγημα του Τσέχωφ ή του Δημήτρη Χατζή αποτελούν σωστές ατομικές βόμβες που προκαλούν αλυσιδωτές αντιδράσεις στις ψυχές όσων τα διαβάζουν. Κι ασ μη μιλήσουμε για τα μυθιστορήματα-αριστουργήματα που σηματοδοτούν, μεταμορφώνουν ολόκληρες γενιές. Πώς θα ήταν η μεταπολεμική Αμερική εάν δεν είχε γραφτεί ο «Φύλακας στη Σικάλη» του Σάλιντζερ και το «Στο δρόμο» του Κέρουακ; Η λέξη λοιπόν, οι λέξεις...

Πώς μπορείς και γράφεις ακατάπαυστα; Θέλω να πω, δεν υπάρχουν μέρες που πρέπει να παραδώσεις μεν, βαριέσαι δε, ή δεν σου βγαίνει; Δεν είναι πολύ αγχωτικό; Πώς το διαχειρίζεσαι; Εξαιτίας – ή μάλλον χάρη – στην οικονομική κρίση, έγινα αυτός που πάντα φιλοδοξούσα. Ένας ακάματος εργάτης της γραφής, ο οποίος δεν γνωρίζει Κυριακή και σχολή. Τι θα πει «δεν έχω κέφι», «δεν έχω έμπνευση», «με τρώει το κεφάλι μου, με πονάει η κοιλιά μου»; Οι ηθοποιοί, που οφείλουν κάθε βράδυ να δίνουν τον καλύτερο εαυτό τους στη σκηνή, καταδέχονται τέτοιες δικαιολογίες; Η ανάγκη του βιοπορισμού είναι ο καλύτερος μοχλός της δημιουργικότητας. Κάθεσαι εμπρός στο κομπιούτερ σου και ξεκινάς να εργάζεσαι. Και ανακαλύπτεις – ω του θαύματος! – ότι η έμπνευση βρίσκεται πάντα εκεί, σε περιμένει στο πληκτρολόγιο. Αρκεί να είσαι κι εσύ διατεθειμένος να στύψεις το μυαλό και την καρδιά σου.

Πάντα με εντυπωσίαζε αυτή η δεινή ακροβασία σου: από το προσωπικό ως εκδήληση-ανάμνηση στιγμών καλών ή κακών, δημόσιο δηλαδή και τολμηρό ξεγύμνωμα της ζωής σου, έως το πολιτικό, όπου δημοσιολογείς περί παντός συμβαίνοντος. Ρισκάρεις μια συνεχή έκθεση, σε μια χώρα όπου κυριαρχούν τα στρατόπεδα των μεν και των δε. Αντί να επιτελείς δημόσιες σχέσεις και «καλοσύνη» προς όλους, γίνεσαι ενοχλητικός και «κακός» για μεγάλη μερίδα κόσμου. Ποτέ δεν επιθύμησα να είμαι γλυκούλης, επί της ουσίας ανώδυνος, να χαϊδεύω κεφαλάκια και να γαργαλάω πατουσίτσες. Ανέκαθεν περιδιάβαινα στο δημόσιο χώρο, στην Αγορά, και έλεγα ευθαρσώς την άποψή μου για το όποιο κοινό δράμα. Πατι; Διότι απλούστατα, εάν κατάπινα τα λόγια μου, θα έσκαγα. Το εκτίθεσθαι, το συγκρούε-

σθαι – με επιχειρήματα ασφαλώς και με κανόνες – αποτελεί όρο της ύπαρξής μου. Το στρατεύεσθαι αντιθέτως δεν μου ταίριαζει διόλου. Πόσω δε μάλλον το ταβερρίζεσθαι και το ποζάρειν ωραιοπαθώς επί φόντου ουδετέρου. Πλήρωσα την έκθεσή μου; Ασφαλώς. Συγκέντρωσα πολλές αντιπάθειες, έφαγα τόνους κοπριάς στη μούρη από το κίνημα, κυρίως, του «Ψόφα!». Κέρδισα ωστόσο και μεγάλες, δοκιμασμένες στα δύσκολα, αγάπες. Τον τελευταίο καιρό, οι γωνιές μου έχουν – μου λένε – κάπως λειανθεί. Δεν πρόκειται για επιλογή συμφέροντος. Ο χρόνος μας μαλακώνει, μας κάνει πιο αγαπητικούς. Συν το συμπέρασμα, που γίνεται πρόταγμα, ότι είτε όλοι μαζί θα προχωρήσουμε μπροστά είτε όλοι μας θα καθλωθούμε σε μια εμφύλια, δηλητηριώδη, άγονη κατάσταση μίσους ή τουλάχιστον απόλυτης δυσπιστίας.

Τι χρειάζεται κατ' αρχήν για να ανταμώσεις με μια ιστορία, κι έπειτα πόσος χρόνος χρειάζεται για την έκλαμψή της, την πεποίθηση πως, ναι, θα τη φωτίσω και θα την περάσω στο χαρτί; Σίγουρα θα υπάρχει – έχεις κι εδώ μια μέθοδο. Σημειώσεις, στοκ μέχρι να

ωριμάσει η έξαψη της στιγμής; Η τσακ μπαμ, αμέσως τη βλέπεις και την αρπάζεις από τα κέρατα; Όλα συμβαίνουν. Πότε σου χαρίζεται μια έμπνευση, μια αστραφτερή ιδέα, και τα πλήκτρα πιάνουν φωτιά (συνά, βεβαίως, μόλις αντικρίξεις το κείμενό σου ολοκληρωμένο, αντιλαμβάνεσαι ότι «άνθρακες ο θησαυρός») και πότε τα έργα, μικρά ή μεγάλα, εγκυμονούνται επί χρόνια.

Το «Νεαρό άσπρο ελάφι» αναπτυσσόταν στα έγκατά μου από τις αρχές της δεκαετίας του '90, όταν είχα ακούσει για την περίπτωση μιας κοπέλας που έπαθε αυτοκινητιστικό και έμεινε σε κόμμα – σαν την Ωραία Κοιμωμένη – για μία πενταετία. Με είχε κεντρίσει η ιστορία της, δεν ήξερα ωστόσο πώς να τη γράψω, πώς να τη νοηματοδοτήσω... Βρήκα τον τρόπο και τον δρόμο – ως εκ θαύματος – το 2015. Τώρα κλωθογυρνάει μέσα μου ένα ευτράπελο, αστέιο μυθιστόρημα με παπάδες. Όταν τελειώσω αυτό το οποίο παθιασμένα γράφω, τον «Φοίνικα» – που θέλω να είναι το βιβλίο της ζωής μου – ίσως να εγκύψω στα ράσα...

Γράφεις: «Το ελληνικό καλοκαίρι μού φαινόταν ανέκαθεν ο μοναδικός ακατάλυτος νόμος μας. Η άσπρη πέτρα ξέξαση που φωτίζει τον κόσμο και καταργεί τους λεκέδες του». Αλλά έρχεται άλλο ένα βαρομετρικό χαμηλό, οπότε και τσιτάρω μισό Σαββόπουλο, για να συμπληρώσεις κατά βούληση: «Τον χειμώνα τούτο άμα τον πηδήξουμε...» Κι εγώ, αφού είσαι τέτοιος, σε παραπέμπω στον Μητροπάνο. «Καλοκαίρια και χειμώνας περιμένω να φανείς...» **A**

